



ชั้นดีธรรมกับศรัทธา

ในช่วงสองสามเดือนที่ผ่านมาท่ามกลางกระแสการวิพากษ์วิจารณ์วัดพระธรรมกาย และการดำเนินงานของมหาเถรสมาคม ผมได้รับเอกสารที่ไม่ระบุแหล่งที่มาส่งมาให้จำนวนหนึ่ง เป็นเอกสารโจมตีท่านเจ้าคุณธรรมปิฎกในลักษณะที่อาจพูดได้ว่าการกระทำเช่นนี้ ไม่ใช่วิสัยของสุภาพชน ไม่ใช่วิสัยของชาวพุทธผู้สมควรเยือกเย็นในเรื่องความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผมอ่านเอกสารเหล่านี้แล้วทุกหน้าทุกบรรทัดโดยถือว่าเป็นเอกสารสะท้อนสถานการณ์การปะทะกันทางความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย แม้จะเห็นว่าเป็นเอกสารที่เชื่อถือไม่ได้โดยสิ้นเชิง แต่ผมก็เห็นว่าเอกสารทำนองนี้มีอะไรที่ควรศึกษาอยู่เหมือนกัน จึงจะขอบันทึกความรู้สึกไว้ดังนี้

ประการแรก ผมไม่คิดว่าท่านเจ้าคุณธรรมปิฎกจะเป็นบุคคลที่ใครจะด่าว่าท่านได้ลงคอ ผมไม่ได้รู้จักท่านเป็นการส่วนตัว รู้จักท่านห่างๆ แต่ทุกครั้งที่ได้เห็นหรือไปฟังท่านบรรยายธรรมที่ไหนก็ตาม ความรู้สึกเล็กๆ ภายในบางอย่างบอกผมว่าท่านเจ้าคุณเป็นผู้ที่สงบ เยือกเย็น และมีเมตตาธรรมสมเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนาโดยแท้ แล้วทำไมพระภิกษุที่ใจดีและไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ใครเช่นนี้จึงกลายมาเป็นศัตรูของคนบางคนหรือบางกลุ่มถึง



ขนาดมีหนังสือออกมาโจมตีคำว่าย่ำยหายบายเช่นนี้ ปริศนาที่ผมขอฝากให้ท่านผู้อ่าน พุทธศาสนศึกษา ช่วยกันคิดด้วยนะครับ

มหาดม คานธีเป็นเสมือนนักบุญเป็นคนใจดีใจละเอียดอ่อน และไม่เคยทำร้ายใคร แต่สุดท้ายท่านก็จบชีวิตลงเพราะถูกฆาตกรรมอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางศาสนา ศาสนานี้มีสองด้าน ด้านหนึ่งคือความสงบเย็น ส่วนอีกด้านคือความเร่าร้อนและพร้อมจะระเบิดออกมาชนิดดล่่มทะลายทุกสิ่งที่ยขวางกันได้ พระพุทธองค์เคยตรัสอุปมาว่า เมื่อเรากำหนดแล้วกระชากถอนขึ้น หากถอนไม่ถูกวิธีหนักรากอันคมกริบนั้นจะบาดมือเราจน

เป็นแผล ความเชื่อหรือศรัทธาก็เหมือนใบหนักรากที่คมเหมือนใบมีดโกน การจับต้องลูบคลำศาสนาอย่างไม่ถูกวิธีนั้นเป็นอันตรายอย่างยิ่ง

การจับต้องลูบคลำศาสนาแบบไหนจึงจะพูดได้ว่าเสมือนการลูบคลำใบหนักรากจนเลือดชุมฝ้ามือ ผมอยากฝากให้ท่านผู้อ่านช่วยกันคิดด้วย ตามคำอธิบายในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นการลูบคลำศาสนาบนพื้นฐานของความยึดมั่นว่า “นี่คือศาสนาของฉัน” “นี่คือคำสอนของศาสดาฉัน” “นี่คือคำสอนของอาจารย์ฉัน” ถือเป็นการลูบคลำชนิดที่จะทำให้หนักรากนั้นบาดมือ โลกในอดีตและแม้กระทั่งปัจจุบันนี้ก็ตามเคยบาดเจ็บในทางศาสนาหนักต่อนัก เพราะผู้นับถือศาสนาจำนวนมากนับถือแบบลูบคลำหนักรากไม่ถูกวิธี จึงถูกใบหนักรากนั้นกรีดฝ้ามือกันเจ็บปวดไปทั่วโลก

ผมนึกถึงท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านประกาศมาตลอดชีวิตว่าหนึ่งในงานสองสามอย่างที่ท่านตั้งปณิธานว่าจะทำไปจนสุดความสามารถก็คือ งานสร้างความเข้าใจระหว่างศาสนา ท่านคือบุคคลที่เที่ยวเดินไปทั่วโลกเพื่อบอกบรรดาบุคคลที่กัมๆ เหยๆ จะถอนหนักรากอย่างไม่ถูกวิธีให้รู้ตัวว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นแก่เขาและโลก หากว่าเขาไม่รู้จักรับปรับปรุงวิธีการลูบคลำ

ในญานานั้น ผมคิดว่าท่านเจ้าคุณทำงาน ได้สำเร็จผลไม่น้อยเลย ผมมีโอกาส รู้จักคุ้นเคยกับมิตรต่างศาสนาหลายต่อหลายคน มิตรเหล่านี้อ่านงานท่านพุทธทาส และซึมซับเอาสิ่งที่ท่านพูดเข้าไปในตัวตน ผู้นับถือศาสนาแบบนี้จะยังเชื่อมั่นในความเชื่อของตน แต่ก็มองทะลุไปเห็นความดีงามภายในความเชื่อแบบอื่น ๆ ด้วยการนับถือศาสนาแบบนี้เป็นการนับถือศาสนาเพื่อการสลัดออกไม่ใช่นับถือเพื่อการดึงเข้ามาหาตัวตน เมื่อไม่มีศาสนาของฉัน ครูของฉัน ความเชื่อของฉัน ก็ไม่มีอะไรที่จะต้องปกป้องต่อสู้ฉันจะก่อให้เกิดการหลังเล็ดกันอย่างไม่ควรจะเป็น

ประการที่สอง ผมเคยสังเกตมานานแล้วว่าสังคมเราบางส่วนเป็นสังคมของความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจกัน สังคมเช่นนี้เมื่อมีความขัดแย้งกันทางความคิดก็มักไม่ได้แย้งกันที่ตัวความคิด แต่จะไปสืบสาวหาเบื้องหลังในทางที่คิดว่าเป็นเรื่องเสียหายของเจ้าของความคิดแล้วนำมาตีแผ่ประจาน นักการเมืองบ้านเราไม่น้อยที่นิยมใช้วิธีการเช่นนี้ แม้ผมจะไม่ใช่วิถีแพทย์ ผมก็พอรู้ว่าคนที่หวาดระแวงจนติดเป็นนิสัยนั้นยากจะหาความสุขให้แก่ตนได้ นอกจากจะไม่มีความสุข คนรอบข้างหรือสังคมก็พลอยหมดสุขไปด้วย เอกสารโจมตีท่านเจ้าคุณธรรมปิฎกนั้นไม่ว่าใครจะเป็นคนทำก็ตาม (ผมไม่สนใจจะรู้ตอกรับ) ผมคิดว่าเขาหรือกลุ่มเขาน่าจะไม่ใช่มิตรที่มีความสุขกับชีวิตทางศาสนาของตนนัก

เรื่องการแย้งความคิดของกันและกันนี้ ผมถือเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพทางจิตของคนในสังคม สังคมใดที่ขัดแย้งกันทางความคิดแล้วออกมาเผชิญหน้ากัน

อย่างเปิดเผยและวิจารณ์ด้วยความคิดของอีกฝ่ายอย่างตรงไปตรงมา ผมถือว่าสุขภาพจิตของคนในสังคมนั้นอยู่ในระดับที่ไม่น่าห่วงอะไร แต่สังคมใดก็ตามที่ขัดแย้งกันเช่นนั้นแล้ว ไม่ยอมออกมาในที่แจ้ง หากแต่คอยชุมนุมอยู่ในความมืดแล้วเผยแพร่เอกสารอันหยาบคายชนิดที่ประดิษฐ์ตกแต่งขึ้นมาเองเพื่อสาดสีอันสกปรกให้แก่อีกฝ่าย ดังกรณีที่มีผู้กระทำต่อท่านเจ้าคุณธรรมปิฎกนี้ ผมคิดว่าเราคงพูดได้แต่เพียงว่าเศร้าใจ เศร้าใจในความผิดปกติของคุณภาพทางจิตใจของผู้ที่กระทำเช่นนั้น

มีมิตรสหายบางท่านถามผมว่า “ท่านเจ้าคุณเล่นแรงไปหรือไม่” เพื่อนหมายถึงเอกสารวิเคราะหวิจารณ์วัดพระธรรมกายโดยท่านเจ้าคุณธรรมปิฎก ผมยอมรับว่าบางตอนของข้อเขียนท่านเจ้าคุณก็ “เล่นแรง” จริง ๆ ท่านไม่เผื่อประเด็นด้านความรู้สึกอันคาดว่าจะเกิดได้ในหมู่ผู้ศรัทธาความคิดของหลวงพ่อดลเลย (เช่น ท่านใช้คำว่า การอธิบายนิพพานว่าเป็นอัตตาเป็นการจ้วงจาบ หรือ ถอนรากถอนโคนพระศาสนา เป็นต้น) ตอนที่ผมอ่านข้อความเหล่านี้ บังเอิญผมมีภาพลักษณ์ของท่านเจ้าคุณที่เป็นผู้ไม่เคยทำร้ายใครอยู่ในใจ ข้อความเหล่านี้จึงถูก “กรอง” ให้อ่อนลง ผมเชื่อว่าท่านเจ้าคุณไม่มีจุดประสงค์จะหยาบคายกับวัดพระธรรมกาย แต่ถูกศิษย์ลูกหาวัดพระธรรมกายซึ่งไม่มี “เครื่องกรอง” ที่ว่านั้นในใจก็ช่วยไม่ได้ครับที่ท่านเหล่านั้นจะ “เดือด” เพราะข้อความแรง ๆ อย่างนั้น จุดนี้ท่านเจ้าคุณควรตระหนักด้วยเหมือนกัน ผมไม่โทษผู้ที่ศรัทธาวัดพระธรรมกายที่เกิดเดือดขึ้นมา เพราะข้อความประเภทนี้ เพราะมันแรงจริง ๆ หากอ่านตามตัวอักษร ผมเชื่อว่า

ปฏิกิริยาตอบโต้ท่านเจ้าคุณจากศิษย์วัดพระธรรมกายในรูปของหนังสือโจมตี (สมมติว่ามาจากศิษย์ธรรมกายนะครับ ผมไม่ยืนยันและไม่เห็นความสำคัญของการยืนยันด้วย) ที่ออกมาแรงเช่นนั้น อาจสัมพันธ์กับความแรงที่ท่านเป็นผู้ถูกมองว่า “เล่นก่อน” ก็อาจเป็นไปได้ หากเป็นเช่นนั้นจริง เราก็ได้รับบทเรียนอันมีค่าทีเดียวว่า งานวิชาการที่กระทบต่อความเชื่อทางศาสนาของมหาชนนั้น เราต้องเพิ่มประเด็นด้านผลกระทบทางจิตวิทยาเข้าไปเป็นส่วนสำคัญด้วย คำที่อ่อนไหวทั้งหลายต้องได้รับการตรวจสอบและพินิจก่อนใช้อย่างเข้มงวด ในกรณีที่ไม่ตั้งใจแล้วพบว่าผู้อ่านตีความไปใหญ่โตก็ต้องชี้แจงหรือแม้แต่ขอโทษ

พุทธศาสนศึกษา ฉบับนี้รูปแบบการเข้าเล่มเปลี่ยนไป ที่เปลี่ยนเพราะผมได้รับข้อมูลมาว่าวารสารของเราห้องสมุดใช้งานค่อนข้างหนักเพราะครูอาจารย์ที่สอนวิชาพุทธปรัชญาหรืออะไรใกล้เคียงกันนี้กำหนดให้นักศึกษาอ่าน กระบวนการถ่ายเอกสารซ้ำ ๆ ก็เกิดขึ้น ผลคือหนังสือหลุดร่วย การเข้าเล่มแบบใหม่ออกแบบสำหรับงานหนักแบบนี้ แต่ก็มีข้อเสียเรื่องความงามที่ลดลง และอีกเรื่องที่ตามมาจากการเข้าเล่มแบบนี้ก็คือ ความหนาของกระดาษต้องลดลง ท่านผู้อ่านที่เห็นวารสารเราบางลงก็ไม่ต้องตกใจนะครับ จำนวนหน้ายังเท่าเดิม เนื้อหาเหมือนเดิม มีแต่รูปลักษณ์ภายนอกที่เปลี่ยนไป และเปลี่ยนไปอย่างเป็นประโยชน์แก่สังคม เพราะต้นทุนเราถูกลง วารสารเราจัดพิมพ์จากเงินของประชาชน ต้องประหยัดเท่าที่ทำได้ครับ